

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2021, sp. zn. 5 Tdo 1307/2021, ECLI:CZ:NS:2021:5.TDO.1307.2021.1

Číslo: 18/2022

Právní věta:

Za zcizení majetku (nemovité věci) dlužníka ve smyslu § 222 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku o trestném činu poškození věřitele nelze považovat pouhé souhlasné prohlášení o vrácení daru mezi obviněným jako obdarovaným a další osobou jako dárcem učiněné pro účely zápisu vlastnického práva k nemovité věci, která byla předmětem daru, do katastru nemovitostí. Není však vyloučeno, aby se tím obdarovaný dopustil trestného činu poškození věřitele v jiné podobě, budou-li tomu odpovídat skutková zjištění, např. v alternativě podle § 222 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku, uzná-li neexistující právo dárce na vrácení daru (§ 630 obč. zák.), resp. právo na odvolání daru (§ 2072 o. z.), popřípadě i podle § 222 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, vytvoří-li záměrně podmínky pro vrácení daru či jeho odvolání dárcem proto, aby zkrátil uspokojení pohledávek svých věřitelů.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 16.12.2021

Spisová značka: 5 Tdo 1307/2021

Číslo rozhodnutí: 18

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Poškození věřitele

Předpisy: § 222 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku
§ 222 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Dotčená rozhodnutí:

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2019, sp. zn. [5 Tdo 490/2019](#), uveřejněné pod číslem 5/2020 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2018, sp. zn. [5 Tdo 922/2018](#), uveřejněné pod číslem 43/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2017, sp. zn. [5 Tdo 1039/2017](#), uveřejněné pod číslem 18/2018 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2018, sp. zn. [5 Tdo 1035/2018](#)

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud rozhodl podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. o dovolání, které podala obviněná B. M. proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 28. 4. 2021, sp. zn. 3 To 67/2020, jenž rozhodoval jako soud odvolací v trestní věci vedené u Okresního soudu v Novém Jičíně pod sp. zn. 3 T 232/2017, tak, že se částečně zrušují

- jednak rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 28. 4. 2021, sp. zn. 3 To 67/2020, a to v části, v níž byl částečně zrušen rozsudek Okresního soudu v Novém Jičíně ze dne 21. 11. 2019, sp. zn. 3 T 232/2017, a v níž bylo znovu rozhodnuto o uznání viny obviněné B. M., o trestu a o nárocích poškozených na náhradu škody,

- jednak rozsudek Okresního soudu v Novém Jičíně ze dne 21. 11. 2019, sp. zn. 3 T 232/2017, a to ve výroku o vině pod bodem 1., ve výroku o trestu a ve výroku o náhradě škody.

Podle § 265k odst. 2 tr. ř. byla zrušena také další rozhodnutí obsahově navazující na zrušené části rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. Nejvyšší soud přikázal Okresnímu soudu v Novém Jičíně, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Okresního soudu v Novém Jičíně ze dne 21. 11. 2019, sp. zn. 3 T 232/2017, byla obviněná B. M. uznána vinnou pod bodem 1. výroku o vině přečinem poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. a) zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce jen „tr. zákoník“, v daném případě šlo o znění účinné do 30. 9. 2020), a pod bodem 2. výroku o vině přečinem porušení povinnosti v insolvenčním řízení podle § 225 tr. zákoníku (opět ve znění účinném do 30. 9. 2020). Za to jí byl podle § 225 tr. zákoníku a § 43 odst. 1 tr. zákoníku uložen úhrnný trest odnětí svobody v trvání 10 měsíců, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 1 roku a 2 měsíců. Zároveň bylo podle § 229 odst. 1 tr. ř. rozhodnuto o uplatněných nárocích poškozených na náhradu škody.

2. Z podnětu odvolání podaného obviněnou Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 28. 4. 2021, sp. zn. 3 To 67/2020, podle § 258 odst. 1 písm. d), odst. 2 tr. ř. zrušil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o vině pod bodem 1., ve výroku o trestu a ve výroku o náhradě škody a sám podle § 259 odst. 3 tr. ř. nově rozhodl tak, že obviněnou uznal vinnou přečinem poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, ovšem ve znění účinném od 1. 10. 2020. Při nezměněném výroku o vině pod bodem 2. v rozsudku soudu prvního stupně nově uložil obviněné podle § 225 tr. zákoníku a § 43 odst. 1 tr. zákoníku úhrnný trest odnětí svobody v trvání 6 měsíců, jehož výkon jí byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 1 roku. Rozhodl také podle § 229 odst. 1 tr. ř. o nárocích poškozených na náhradu škody.

3. Přečinu poškození věřitele, ohledně něhož bylo podáno dovolání, se obviněná podle závěrů soudů nižších stupňů dopustila (zjednodušeně uvedeno) tím, že dne 14. 12. 2015 v XY, okres XY, na bližší nezjištěném místě učinila se svou matkou B. N. právní úkon – souhlasné prohlášení o vrácení daru pro nevděk obdarovaného, s právními účinky od 14. 12. 2015, kterým převedla na B. N. své vlastnictví k nemovitým věcem bližší specifikovaným ve výroku o vině v rozsudku odvolacího soudu v celkové hodnotě 2 600 000 Kč ke dni 17. 4. 2013, na nichž vázlo zástavní právo pro Raiffeisen stavební spořitelnu, a. s., pro aktuální dlužnou částku v celkové výši 1 978 865,76 Kč z titulu neuhrazených úvěrů ze stavebního spoření poskytnutých obviněné B. M., takže se ostatní věřitelé při zpeněžení těchto nemovitých věcí mohli uspokojit do částky ve výši 621 134 Kč, přičemž obviněná

takto jednala s vědomím, že má splatný závazek nejméně vůči 4 dalším obchodním korporacím, a současně s vědomím, že hodnota jejího dalšího majetku, z něhož by se mohly uvedené subjekty řádně uspokojit, byla nepatrná, z čehož lze dovodit, že pohledávky těchto věřitelů (specifikovaných ve výroku o vině v odsuzujícím rozsudku) nemohly být uspokojeny, a tímto jednáním způsobila škodu na cizím majetku minimálně ve výši 621 134 Kč.

II.

Dovolání obviněné

4. Proti výroku o vině v citovaném rozsudku odvolacího soudu, jímž byla obviněná uznána vinnou přečinem poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, jakož i proti výroku o trestu a o náhradě škody podala obviněná B. M. prostřednictvím svého obhájce dovolání, které opřela o dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. (ve znění účinném do 31. 12. 2021), jelikož skutek popsáný v napadeném rozsudku odvolacího soudu podle ní v této části nenaplnuje znaky skutkové podstaty přečinu poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku.

5. Obviněná vyjádřila své přesvědčení, že v důsledku jejího jednání, tj. podpisem souhlasného prohlášení, nedošlo ke zcizení vlastnictví k nemovitým věcem, tedy k jakékoliv změně vlastnického práva, v jehož důsledku měl být věřitel poškozen. Podotkla, že podle soudů nižších stupňů mělo dojít k naplnění skutkové podstaty trestného činu poškození věřitele tím, že obviněná měla učinit souhlasné prohlášení o vrácení daru pro nevděk obdarovaného, kterým měla převést na B. N. své vlastnické právo k nemovitým věcem uvedeným ve výroku rozsudku. Dovolatelka vyslovila nesouhlas s tímto závěrem, neboť souhlasným prohlášením nelze převádět, tedy zcizit vlastnická práva. Výrok odsuzujícího rozsudku odvolacího soudu podle ní z pohledu práva postrádá smysl, neboť souhlasným prohlášením o vrácení daru pro nevděk obdarovaného nemohla převést žádná vlastnická práva a učinění takového souhlasného prohlášení nemá vliv na změnu vlastnických práv. Dovolatelka zdůraznila, že ke změně vlastnického práva dochází již samotným (jednostranným) právním jednáním dárce spočívajícím v odvolání daru, který má za následek odstoupení od darovací smlouvy, v důsledku čehož pak dojde k obnovení původního právního stavu (k tomu odkázala na § 2072 o. z.). Souhlasným prohlášením pak dochází pouze k odstranění nesouladu mezi stavem právním a stavem zapsaným v katastru nemovitostí. Obviněná konstatovala, že této skutečnosti si byl vědom i odvolací soud, když ve svém rozsudku uvedl, že zápis vkladu vlastnického práva při revokaci darování má deklaratorní povahu, neboť k obnovení vlastnického práva dárce dojde při revokaci pro nevděk *ex lege* ke dni odvolání daru. Obviněná vyzdvihla, že odvolání daru pro nevděk je jednostranným právním úkonem, který sama nemohla nijak ovlivnit. Souhlasným prohlášením obviněná pouze stvrdila, že si je vědoma svého jednání v rozporu s dobrými mravy vůči své matce B. N. (dárkyni).

6. Ustanovení § 222 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku obsahuje taxativní výčet jednání, která představují možné způsoby naplňující skutkovou podstatu přečinu poškození věřitele, které není možné nijak rozšiřovat, a to ani výkladem nebo za použití analogie. Obviněná nepřevodila na nikoho vlastnické právo k majetku a k jeho převodu došlo doručením právního úkonu odvolání daru pro nevděk s účinky *ex nunc*, který učinila její matka, tedy nikoliv souhlasným prohlášením vůči katastru nemovitostí. Zápis do tohoto katastru je totiž pouze deklaratorní. Z toho obviněná dovodila, že se nemohla dopustit žádného z jednání uvedených v § 222 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku.

8. Obviněná dále vyjádřila svůj nesouhlas s postupem odvolacího soudu, který zamítl jako nadbytečné důkazní návrhy obhajoby, ač by podle dovolatelky jimi bylo možno prokázat její závadné jednání vůči vlastní matce a objasnit okolnosti sepsání e-mailu ze dne 12. 1. 2015. To, že se obviněná vyjádřila k okolnosti sepsání e-mailu až ve své závěrečné řeči, však není důkazem, který by mohl zvrátit skutkový stav, tím by byl až její výsledek.

9. Ze shora rozvedených důvodů obviněná navrhla, aby Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek

odvolacího soudu ve výrocích o vině, o trestu a o náhradě škody, stejně tak rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o vině pod bodem 1. a aby sám zprostil obviněnou v této části obžaloby, případně vrátil věc okresnímu soudu k novému projednání a rozhodnutí.

III.

Vyjádření k dovolání

10. K dovolání obviněné se vyjádřil nejvyšší státní zástupce prostřednictvím státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství. Po shrnutí dosavadního průběhu řízení a dovolací argumentace obviněné se k ní státní zástupce vyjádřil následovně.

11. Shledal, že dovolací námitky obviněné naplňují deklarovaný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. (ve znění do 31. 12. 2021). Státní zástupce připomněl teoretická východiska občanskoprávní nauky k otázce vlastnického práva v souvislosti s odvoláním daru nemovité věci a konstatoval, že souhlasné prohlášení uzavřené v souvislosti s odvoláním daru nemovité věci představuje soukromou vkladovou listinu, přičemž vklad podle této listiny má deklaratorní účinky. Věcně právní účinky již v důsledku odvolání daru nastaly a nyní je ještě třeba splnit podmínky k tomu, aby se promítly i do stavu zápisů v katastru nemovitostí. Rovněž tak podle předchozí a již neplatné právní úpravy ono „souhlasné prohlášení“ (ve smyslu zákona č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, ve znění pozdějších předpisů, a § 40 prováděcí vyhlášky č. 26/2007 Sb.), kterým obdarovaný na základě výzvy dárce podle dřívějšího § 630 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce jen „obč. zák.“), poskytl dárce patřičnou součinnost, nemohlo být tou právní skutečností (tj. právním úkonem), která měla za následek obnovení vlastnického práva dárce (tou byla i dříve výzva k požadovanému vrácení daru, pokud byly splněny předpoklady uvedené v § 630 obč. zák.), nýbrž bylo pouze deklarací obnovení vlastnického práva dárce.

12. Státní zástupce připomněl zjištěný skutkový stav uvedený ve výroku odsuzujícího rozsudku a skutkovou podstatu přečinu poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku zejména ve vztahu k poškozovacímu jednání, které se týká majetku dlužníka, a dospěl k tomuto závěru. Jestliže v posuzovaném případě byla obviněná shledána vinnou přečinem podle § 222 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku výlučně proto, že svým jednáním, jež spočívalo v poskytnutí součinnosti původnímu dárce, který ve smyslu § 2072 odst. 1 o. z. odstoupil od darovací smlouvy pro nevděk obdarovaného (případně se domohl vrácení daru ve smyslu § 630 obč. zák.), přičemž k této součinnosti došlo ze strany obdarované až poté, co obdržela jednostranný úkon dárkyně o odvolání daru, jak lze dovodit ze skutkové věty napadeného rozsudku, nelze takové rozhodnutí považovat za správné, jelikož koliduje se soukromoprávní úpravou.

13. Obviněná byla uznána vinnou pro jednání, které vedlo pouze k uvedení souladu zápisu v katastru nemovitostí se skutečným stavem, který ohledně vlastnického práva již existoval v době jednání kladeného obviněné za vinu. Státní zástupce shledal sporným, zda lze toto až následné jednání posuzovat jako zcizení, když jde o jednotlivý úkon z doby, kdy již byla otázka vlastnického práva vyřešena (obviněná nebyla podle popisu skutku v napadeném rozsudku uznána vinnou provedením postupných kroků a jednotlivých úkonů, které by předcházely okamžiku rozhodného pro změnu v osobě vlastníka předmětných věcí). Proto nelze hovořit o naplnění znaku „zcizení“ ve smyslu zcizení vlastního majetku, jehož se obviněná nemohla dopustit, pokud její jednání časově následovalo po změně vlastnického práva, tj. kdy již nebyla vlastníkem těchto věcí, které podle rozsudku měla zcizit a které v době jejího jednání nebyly jejím majetkem.

14. Státní zástupce nicméně v obecné rovině připustil, aby bylo podle § 222 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku ve formě zcizení vlastního majetku posouzeno takové jednání, jímž pachatel v postavení dlužníka svých věřitelů, který vlastní majetek nabytý darováním od jiné osoby – dárce, úmyslně, ať již

vědomě v součinnosti s dárce či bez jeho vědomí, vůči obdarovanému vystupoval způsobem zjevně porušujícím dobré mravy, což by vedlo až k odstoupení od darovací smlouvy ze strany dárce s dodatečným potvrzením ve formě souhlasného prohlášení dárce a obdarovaného pro potřeby změny zápisu práva v katastru nemovitostí. V posuzovaném případě však o nic takového nešlo, obviněná byla kladena za vinu výhradně jednání z doby, kdy již nedisponovala žádným vlastnickým právem k daným nemovitým věcem, z jejichž zpeněžení by se mohli uspokojit její věřitelé. Proto je podle státního zástupce nutno zcela odmítnout závěr uvedený ve skutkové větě, že obviněná souhlasným prohlášením o vrácení daru převedla své vlastnictví k nemovitým věcem, neboť v době tohoto úkonu již nebyla vlastníkem těchto věcí. Pro naplnění znaků trestného činu poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku je přitom třeba trvat na tom, aby to byl obviněný, kdo skutečně zcizil alespoň část svého majetku.

15. Dále státní zástupce uvedl, že darovací smlouva mezi matkou obviněné a obviněnou byla uzavřena přede dnem 1. 1. 2014, proto podle přechodného ustanovení § 3028 odst. 3 o. z. bylo třeba použít na vrácení poskytnutého daru dosavadní ustanovení, tj. § 630 obč. zák., a nikoliv § 2068 a násl. o. z. Uvedenou problematikou časové působnosti zákonů se doposud nezabývaly ani trestní soudy v nyní posuzované trestní věci, ale ani civilní soudy rozhodující o vylučovací žalobě B. N. ve věci vedené u Krajského soudu v Ostravě - pobočky v Olomouci pod sp. zn. 1 ICm 60/2017. Jde nicméně o posouzení, které může mít význam jednak pro hodnocení oprávněnosti jednání matky obviněné (existence práva na vrácení daru pro hrubé porušení dobrých mravů jednáním obviněné vůči matce), jednak pro zjištění trestnosti jednání obviněné, a to i s ohledem na subjektivní stránku trestného činu.

16. Státní zástupce poznamenal, že vše shora uvedené automaticky neznamená, že by obviněná měla být zproštěna obžaloby, jak se toho domáhala. Za trestný čin poškození věřitele podle § 222 odst. 1 tr. zákoníku prohlašuje zákonodárce i jiná jednání, kterými pachatel jako dlužník vůči svému majetku způsobí stav, kdy věřitel nemůže dosáhnout, byť zčásti, uspokojení své pohledávky. Mezi taková postihnutelná jednání lze zahrnout různé formy fingování pasiv za účelem fiktivního snížení skutečné hodnoty majetku dlužníka i zdánlivé zmenšování majetku dlužníka. Podle § 222 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku se postihuje i jednání poškozující věřitele a spočívající v předstírání nebo uznání neexistujícího práva nebo závazku dlužníkem.

17. Státní zástupce proto vyjádřil své přesvědčení, že by v daném případě bylo přiléhavější posoudit jednání obviněné (s náležitou úpravou popisu skutku) podle § 222 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku, neboť obviněná souhlasným prohlášením pouze předstírala nebo uznala neexistující právo své matky na odvolání daru pro nevděk. Přečin poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku je úmyslným trestným činem, přičemž postačuje nepřímý úmysl [§ 15 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku], který musí zahrnovat i to, že v důsledku jednání pachatele vzniká škoda na cizím majetku a že je dána souvislost mezi ní, jeho jednáním a zmařením uspokojení pohledávky jeho věřitele. Pokud by však existovaly pochybnosti o míře a formě zavinění obviněné, bylo by nutno postupovat v její prospěch. Subjektivní stránku příslušného trestného činu nelze pouze předpokládat nebo ji dovozovat ze škodlivého následku (resp. účinku).

18. K dalším námitkám obviněné týkajícím se rozsahu dokazování státní zástupce uvedl, že nyní vzhledem ke shora uvedenému považuje za nadbytečné se jimi zabývat.

19. Státní zástupce proto navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek odvolacího soudu a částečně také rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o vině pod bodem 1., ve výroku o trestu a ve výroku o náhradě škody, stejně tak aby zrušil další rozhodnutí obsahově navazující na zrušená rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž dojde zrušením, pozbydou podkladu. Dále navrhl, aby Nejvyšší soud přikázal věc soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí.

20. Vyjádření státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství bylo zasláno k případné replice dovolatelce, která se k němu prostřednictvím svého obhájce též vyjádřila. Obviněná souhlasí se stanoviskem státního zástupce v tom rozsahu, v jakém jí dal za pravdu, polemizovala s ním ovšem o tom, zda její jednání mohlo naplnit jinou variantu téhož trestného činu poškození věřitele podle § 222 odst. 1 tr. zákoníku. Zopakovala své přesvědčení, že nenaplnila znaky žádného trestného činu, důvody pro odvolání daru byly splněny, proto její matka zcela v souladu s právním řádem odvolala dar, obviněná tak nepředstírala a ani neuznala neexistující právo. Proto obviněná trvá na svém návrhu, aby byla pro tento skutek zproštěna obžaloby.

IV.

Posouzení důvodnosti dovolání

a) Obecná východiska

21. Nejvyšší soud nejprve zjistil, že jsou splněny všechny formální podmínky pro konání dovolacího řízení, a zabýval se otázkou povahy a opodstatněnosti uplatněných námitek ve vztahu k označenému dovolacímu důvodu.

22. Dovolání je svou povahou mimořádným opravným prostředkem, který - na rozdíl od odvolání či některých jiných opravných prostředků - není možné podat z jakéhokoli důvodu, ale jen z některého z taxativně vymezených dovolacích důvodů podle § 265b odst. 1 písm. a) až l) tr. ř., resp. podle § 265b odst. 2 tr. ř. Podání dovolání z jiného důvodu je vyloučeno. Přitom nestačí, aby zákonný dovolací důvod byl jen formálně deklarován, ale je třeba, aby námitky dovolatele svým obsahem odpovídaly takovému důvodu.

23. Obecně lze uvést, že dovolání z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. (ve znění účinném do 31. 12. 2021) je možno podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Jde tedy o nesprávný výklad a použití norem trestního práva hmotného, případně na něj navazujících hmotně právních norem jiných právních odvětví. Podstatou je vadné uplatnění příslušných ustanovení hmotného práva na skutkový stav zjištěný soudem prvního a druhého stupně. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán zejména tehdy, jestliže skutek, pro který byl obviněný stíhán a odsouzen, vykazuje znaky jiného trestného činu, než jaký v něm spatřovaly soudy nižších stupňů, anebo nenaplnuje znaky žádného trestného činu. Tento dovolací důvod ovšem nespočívá v případném procesním pochybení soudů nižších stupňů ani v tom, že se dovolatel sice domáhá použití norem hmotného práva, ale na takový skutek, k němuž dospěl vlastní interpretací provedených důkazů, které soudy prvního a druhého stupně vyhodnotily odlišně od názoru dovolatele. Dovolání s poukazem na citovaný důvod nemůže být založeno na námitkách proti tomu, jak soudy hodnotily důkazy, jaká skutková zjištění z nich vyvodily, jak postupovaly při provádění důkazů, v jakém rozsahu provedly dokazování apod. Dovolání je koncipováno jako mimořádný opravný prostředek, a je tudíž určeno k nápravě pouze závažných právních vad pravomocných rozhodnutí.

b) K dovolacím námitkám obviněné

24. Dovolání obviněné B. M. stojí na stěžejní právní námitce, že jednáním spočívajícím v učinění souhlasného prohlášení o odvolání daru pro nevděk obdarované, které jediné bylo obsaženo v popisu skutku, nemohlo dojít k naplnění skutkové podstaty trestného činu poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku se zvolenou formou jednání v podobě zcizení části svého majetku, jak bylo uvedeno v právní větě odsuzujícího rozsudku dovolacího soudu. Tato základní výhrada obviněné odpovídá deklarovanému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. (ve znění účinném do 31. 12. 2021) a Nejvyšší soud ji z větší části a ve shodě se státním zástupcem akceptoval jako opodstatněnou, jak bude rozvedeno dále.

25. Přečinu poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku se dopustí ten, kdo, byť i jen částečně, zmaří uspokojení svého věřitele tím, že zničí, poškodí, zatají, zcizí, učiní neupotřebitelnou, nebo odstraní, byť i jen část svého majetku, a způsobí tím na cizím majetku škodu nikoli malou. Z těchto více alternativně uvedených znaků zmíněné složité základní skutkové podstaty vybraly soudy nižších stupňů v nyní posuzované trestní věci variantu spočívající v tom, že obviněná „částečně zmařila uspokojení svého věřitele tím, že zcizila část svého majetku, a způsobila tím na cizím majetku škodu nikoliv malou,“ jak uvedl odvolací soud v právní větě ve výrokové části svého rozsudku (soud prvního stupně zvolil shodné alternativy, pouze kladl obviněné za vinu značnou škodu, a to s ohledem na užití jiné právní úpravy účinné v době činu i jeho rozhodování). Zvolené variantě přečinu poškození věřitele ale neodpovídá popis skutku obsažený ve skutkové větě odsuzujícího rozsudku, jak správně namítla obviněná i státní zástupce a jak bude rozvedeno dále. Proto Nejvyšší soud přistoupil ke kasačnímu zásahu a v rozsahu skutku právně kvalifikovaného jako trestný čin poškození věřitele částečně zrušil rozhodnutí soudů nižších stupňů, jak je uvedeno ve výroku tohoto usnesení.

26. Zde je třeba ve stručnosti připomenout skutkový stav uvedený ve skutkové větě, o němž v zásadě nebyly mezi stranami pochybnosti a z něhož vycházely i soudy nižších stupňů. Obviněná B. M. podepsala dne 14. 12. 2015 souhlasné prohlášení o vrácení daru pro nevděk týkající se nemovitých věcí, jež nabyla do vlastnictví od své matky darovací smlouvou v roce 2001. Obviněná tak učinila, ačkoliv věděla, že měla splatné závazky (dluhy) vůči svým věřitelům ve výši specifikované ve skutkové větě odsuzujícího rozsudku. V tomto jejím jednání bylo shledáno zcizení části vlastního majetku, čímž měla částečně zmařit uspokojení pohledávek svých věřitelů a způsobit tím na cizím majetku škodu nikoli malou.

27. Podle judikatury (viz např. rozhodnutí pod č. [12/2002](#), č. [56/2003](#), č. [26/2007-I.](#), č. [40/2017](#), č. [43/2019](#), č. [5/2020](#), č. [17/2021](#) a č. [31/2021](#) Sb. rozh. tr., dále např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 12. 2013, sp. zn. [5 Tdo 1056/2013](#)) i odborné literatury (viz např. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2214; PŮRY, F. Úpadkové trestné činy v České republice. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, zejména s. 67) zcizení majetku spočívá ve změně vlastnického práva jednáním pachatele, tedy v tom, že pachatel převede svůj majetek nebo jeho část na jinou osobu, a to např. prodejem, darováním apod., přičemž zároveň tak znemožní věřitelům uspokojit se z takového majetku či ekvivalentu jeho hodnoty (tedy např. peníze získané z prodeje následně utratí, nezíská za převáděný majetek žádnou či odpovídající hodnotu apod.). Musí jít tedy o taková jednání, při nichž dlužník v konečném důsledku neobdrží za zcizenou majetkovou hodnotu do svého majetku odpovídající protihodnotu vhodnou k uspokojení pohledávky věřitele, popřípadě současně s tím se zbaví takové protihodnoty, aby se z ní věřitelé nemohli uspokojit. Zcizením by mohlo být i jiné jednání, kterým jsou věci původně ve vlastnictví dlužníka vyvedeny z jeho majetku tak, aby se z nich nemohli věřitelé uspokojit (např. dlužník je vyčleněn do svěřenského fondu, převede peníze nebo zaknihované cenné papíry z účtu dlužníka na účet jiné osoby, nepůjde-li o dočasný převod mající spíše charakter zatajení majetku, vloží věci do majetku obchodní společnosti nebo uzavře dohodu o vypořádání společného jmění manželů ve prospěch druhého manžela a na úkor věřitelů). Takovým případem by mohlo být i postoupení pohledávky, které je však jako zvláštní případ zcizení vyčleněno a postihováno jako samostatná forma jednání podle § 222 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku.

28. Obviněné B. M. bylo kladeno za vinu, že podepsala souhlasné prohlášení o vrácení daru. Touto listinou však nedošlo k převodu jejího vlastnického práva k dotčeným nemovitým věcem, tedy ke zcizení ve shora zmíněném smyslu, jak ostatně konstatovaly i samy soudy nižších stupňů (viz shodné odůvodnění rozsudků soudu prvního i druhého stupně). Soudy nižších stupňů ovšem toto své zjištění nijak nepromítly do popisu skutku, ale ani do právního posouzení jednání obviněné a zmínily je jen v rámci odůvodnění svých rozhodnutí, které se tak v tomto směru dostalo do rozporu s tím, co uvedly jako skutkové i právní závěry ve výrokové části svých rozsudků (nutno ovšem podotknout, že soud

prvního stupně tak učinil pod vlivem závazného právního názoru odvolacího soudu obsaženého v jeho prvním kasačním rozhodnutí, a sice v usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 30. 5. 2019, č. j. 3 To 68/2019-483, jímž byl v celém rozsahu zrušen první rozsudek soudu prvního stupně ze dne 13. 11. 2018, č. j. 3 T 232/2017-363).

29. Především bylo třeba vypořádat se, jak uvedl zcela správně ve svém vyjádření i státní zástupce, s tím, zda se vrácení daru na základě důvodů z doby od 1. 1. 2014, byl-li dar získán darovací smlouvou uzavřenou před 1. 1. 2014, bude posuzovat podle zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, nebo podle zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů. K tomu je možno odkázat na rozhodnutí publikované pod č. [92/2020](#) Sb. rozh. obč. (jde o rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2020, sp. zn. [33 Cdo 2339/2019](#)), jehož právní věta zní: „Byla-li darovací smlouva uzavřena před 1. 1. 2014, je nutné nárok na vrácení daru vždy poměřovat zákonem č. 40/1964 Sb., občanským zákoníkem, ve znění účinném do 31. 12. 2013, i když k ‚nemravnému‘ chování obdarovaného, pro které dárce žádá vrácení daru, došlo až po 1. 1. 2014.“ V posuzovaném případě byla darovací smlouva týkající se předmětných nemovitých věcí (podle dosavadních skutkových zjištění soudů nižších stupňů) uzavřena dne 12. 4. 2001, tedy dlouhou dobu před nabytím účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, a proto se na okolnosti vrácení daru měl užít § 630 obč. zák., a nikoliv § 2072 o. z. o odvolání daru pro nevděk obdarovaného, jak doposud zvažovaly soudy nižších stupňů i soudy rozhodující o vylučovací žalobě matky obviněné proti insolvenční správce. Byť takový přístup nemusí být a ani není v odborné veřejnosti (zejména akademickou obcí) přijímán jako jediný možný a správný (viz např. k podobné otázce řešení přechodných ustanovení MELZER, F., TÉGL, P. Glosa: K rozhodnutí NS ohledně posouzení tzv. nových skutečností z hlediska přechodných ustanovení občanského zákoníku. Bulletin advokacie č. 3/2021, s. 64), v případě spornosti řešení právní otázky je úkolem Nejvyššího soudu sjednocovat judikaturu, k čemuž slouží především publikace vybraných rozhodnutí se zaujatým právním názorem ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek (viz zejména § 24 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů), proto je třeba se shora označeným rozhodnutím se zmíněnou právní větou řídit i v této věci.

30. I když jsou podmínky i procedura vrácení daru (§ 630 obč. zák.) a odvolání (revokace) daru pro nevděk (§ 2072 o. z.) poněkud odlišné, vycházejí v zásadě z podobných myšlenek. Oběma právním úpravám je společné, jak na to poukazovala obviněná, již dal za pravdu i státní zástupce, že ke změně vlastnického práva dochází na základě jednostranného právního úkonu/právního jednání dárce, který se může domáhat vrácení daru, resp. jej odvolá ze zákonem stanovených důvodů. V obou případech jsou takový právní úkon nebo právní jednání účinné v okamžiku, kdy tento projev vůle dojde obdarovanému, v tom okamžiku zaniká darovací vztah mezi dárce a obdarovaným, a to zcela nezávisle na tom, jaké je stanovisko obdarovaného, který má v takovém případě povinnost vrátit, co mu bylo plněno, případně poskytnout ekvivalent hodnoty v penězích. V některých parametrech je možno vysledovat vývoj právní úpravy a odlišnosti obou úprav, a to i ve spojitosti s judikatorním vývojem. Tak například podle dřívější úpravy se uplatněním požadavku na vrácení daru darovací smlouva rušila, bylo však sporné, s jakými účinky, tj. zda *ex tunc* či *ex nunc*, resp. jaký dopad měl mít takový úkon další osoby, které v mezidobí odvodily své právo od obdarovaného. V tomto směru se rozcházela odborná literatura, a to i v závislosti na vývoji judikatury a příklonu k tomu či onomu judikatornímu proudu k ustanovení § 48 odst. 2 obč. zák. o účincích odstoupení od smlouvy, které se mělo užít i pro tyto případy - viz argumentaci a shrnutí ve stanovisku pod č. [40/2006](#) Sb. rozh. obč., ovšem překonaném plenárním nálezem Ústavního soudu ze dne 16. 10. 2007, sp. zn. [Pl. ÚS 78/06](#), publikovaným ve svazku 47 pod č. 162 na s. 145 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu (dále ve zkratce jen „Sb. n. a u.“), podle něž odstoupením od smlouvy se smlouva od počátku ruší, ovšem účinky má odstoupení jen mezi stranami smlouvy a nedopadá na třetí osoby. Jinými slovy dobrověrní nabyvatelé jsou chráněni (to by mělo platit i v případě nabytí od obdarovaného; jinak se rozlišovaly závazkově-právní účinky a věcně-právní účinky takových pozdějších úkonů majících vliv na dříve

založený právní vztah). Nemohl-li obdarovaný po odvolání daru věc vrátit, měla se i podle dřívější úpravy užít ustanovení o bezdůvodném obohacení (viz rozhodnutí pod č. [83/2006](#) Sb. rozh. obč.); k současné úpravě o nepoctivé držbě viz níže. Podle dřívější právní úpravy se právo domáhat se vrácení daru považovalo za majetkové právo podléhající promlčení v obecné tříleté promlčecí lhůtě ve smyslu § 101 obč. zák. Naproti tomu podle nové právní úpravy se darovací smlouva (alespoň podle části odborné literatury) ruší zásadně *ex nunc* k okamžiku, kdy projev o odvolání daru došel obdarovanému, jde-li o reálnou darovací smlouvu, resp. konsenzuální darovací smlouvu, na kterou již bylo plněno (jen v případě smluv konsenzuálních, na které doposud nebylo plněno, se ruší *ex tunc*); na vypořádání vztahu mezi dárce a obdarovaným v případě odvolání daru pro nevděk se užijí pravidla o nepoctivé držbě (viz § 2073 o. z., který se vztahuje jen k obdarovanému, nikoli však k třetím osobám, které od něj odvozují svá věcná práva). Podle nové právní úpravy ve smyslu § 2073 o. z. tak při revokaci daru, jehož je v době revokace obdarovaný stále vlastníkem a který může vydat, se mají užít pravidla o nepoctivé držbě. Revokace daru dárce má v takovém případě věcně-právní účinky a odvoláním daru se obnovuje vlastnické právo dárce s účinky *ex nunc* s tím, že obdarovaný se stává nepoctivým držitelem a vykonává od té chvíle právo, které mu nenáleží (viz § 992 o. z.), a pak se musí s dárce vypořádat jako u nepoctivé držby (podle § 1000 o. z. nepoctivý držitel vydá veškerý užitek, kterého držbou nabyl, a nahradí ten, který by získala zkrácená osoba, jakož i všechnu škodu, která vzešla z jeho držby). Zřetelné odlišnosti jsou i v podmínkách odvolání daru a kromě toho, že podle současné právní úpravy lze odvolat dar i pro nouzi (§ 2068 až § 2071 o. z.), se liší i podmínky odvolání daru pro nevděk podle § 2072 o. z. od těch vytčených v § 630 obč. zák., stejně tak je poněkud odlišně vymezen okruh osob, vůči nimž se obdarovaný má dopustit takového nevděku (jakkoliv je nutno připustit, že se v obou případech podmínky do značné míry překrývají a že reálně v konkrétním případě budou zpravidla naplněny podmínky obou právních úprav). Další podrobnosti o odlišnostech při odvolání daru, ovšem s ohledem na výše vyřčené, že se má užít úprava dřívější, platná a účinná v době darování, není třeba rozvíjet a lze v tomto směru odkázat na odbornou literaturu – viz např. ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. (§ 1721 až 2520). Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 685; HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 21.

31. Podle § 630 obč. zák., který je třeba v daném případě užít (viz výše), se může dárce domáhat vrácení daru, jestliže se obdarovaný chová k němu nebo členům jeho rodiny tak, že tím hrubě porušuje dobré mravy. Chování obdarovaného spočívající v porušení dobrých mravů je tak jednou z podmínek, pro kterou může dojít k vrácení daru, k němuž ovšem nedochází ze zákona, ale je třeba ještě jednostranný právní úkon (právní jednání) dárce, jenž se musí domáhat vrácení daru (nedomáhá-li se jej např. proto, že obdarovanému odpustil, vlastnické poměry se nemění). Povinnost obdarovaného vrátit předmět darovací smlouvy ale není závislá na tom, zda dárce uplatnil u soudu právo na vrácení daru. Samotným projevem vůle dárce o odvolání daru, který může mít jakoukoliv formu, došlým obdarovanému se darovací smlouva ruší a obnovuje se původní právní vztah, tj. obnoví se vlastnictví dárce k věci *ex nunc* a obdarovaný, který se stal neoprávněným držitelem, je povinen vydat mu věc, případně (nemá-li již onu věc) poskytnout peněžitou náhradu. Na tyto vztahy, které jinak výslovně zákon neupravuje, se totiž užijí ustanovení nejbližší, a to ustanovení o bezdůvodném obohacení. Obdarovaný jako dosavadní vlastník je tedy povinen vydat dar, v případě nemovitých věcí evidovaných v katastru nemovitostí to znamená poskytnout součinnost při změně v evidenci vlastnických práv, tj. v katastru nemovitostí. Neučiní-li tak, může se dárce domáhat této změny soudně (zvažována byla žaloba na určení, resp. žaloba na vyklizení, kde by pak předběžnou otázkou bylo určení vlastnického práva). Většinový názor v odborné literatuře (viz např. Škárová, M. in ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník II. § 460 – 880. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1799; shodně i Kozák, L. in FIALA, J., KINDL, M. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2009, komentář v systému ASPI k § 630 obč. zák.) i v judikatuře (viz např. rozhodnutí pod č. [83/2006](#) Sb. rozh. obč.) vycházel z toho, že ke změně vlastnického práva z obdarovaného na dárce (není-li situace komplikována mezitímním

převodem práva na třetí osobu) dochází již učiněním projevu vůle ze strany dárce vůči obdarovanému (v okamžiku jeho dojití do sféry obdarovaného), tj. dochází k obnově vlastnického práva dárce, a tím k zániku vlastnického práva obdarovaného, a to *ex nunc* okamžikem, kdy dojde projev vůle dárce obdarovanému. Proto také dospěl dříve Nejvyšší soud (viz rozhodnutí pod č. [83/2006](#) Sb. rozh. obč.) k závěru, že v případě převodu darované věci obdarovaným na třetí osobu po takovém okamžiku (poté, co mu dárce doručil důvodnou výzvu k vrácení daru podle § 630 obč. zák.) jde o absolutně neplatný právní úkon, který nemohl založit práva třetí osoby, neboť v tu dobu byl vlastníkem věci již opět dárce. Naopak v případě převodu věci obdarovaným před tímto okamžikem nelze takový převod zpochybňovat, neboť věc převáděl skutečný vlastník (obdarovaný byl v té době vlastníkem). Rozhodnutí soudu na základě určovací žaloby pak může mít jen deklaratorní účinky (není-li žalováno na vyklizení), nevydal-li dárce věc dobrovolně, resp. neposkytl-li dobrovolně součinnost při změně zápisu v katastru nemovitostí. V odborné literatuře se ovšem lze setkat i s minoritním názorovým proudem, který se však v aplikační praxi neprosadil a podle nějž až rozhodnutím soudu na základě žaloby svého druhu (na vrácení daru) dochází ke konstitutivnímu založení vlastnického práva dárce, které se pak záznamem запиše do katastru nemovitostí (tak např. MIKEŠ, J., ŠVESTKA, J. Nad základními otázkami vrácení daru dárce. Právní rozhledy č. 4/2002, s. 155; PECHA, R. K nároku na vrácení daru podle § 630 ObčZ. Právní rozhledy č. 6/2002, s. 284).

32. Lze tedy shrnout, že ke změně vlastnického práva, pokud jsou splněny okolnosti pro vrácení daru (obdobně při revokaci daru), dochází jednostranným projevem vůle dárce ve chvíli, kdy je doručen obdarovanému. Následným podepsáním souhlasného prohlášení mezi dárce a obdarovaným, které se vyžaduje v případě konsensu o splnění podmínek vrácení daru k dosažení změny zápisu vlastnického práva v katastru nemovitostí tak, aby byl shodný s reálným stavem (neboť ke změně vlastnického práva došlo jednostranným úkonem ze strany dárce), nemůže dojít ke zcizení majetku ve smyslu § 222 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, neboť se jím majetek nepřevádí na jinou osobu.

33. Je ovšem třeba připomenout, že jednostranný právní úkon dárce je jen jednou z podmínek změny vlastnického práva, tou druhou je existence předpokladů vymezených v § 630 obč. zák., tedy chování obdarovaného hrubě porušující dobré mravy vůči dárce nebo členům jeho rodiny. Jím se ovšem nerozumělo jakékoliv nevhodné chování obdarovaného nebo pouhý jeho nevděk (nikoli ovšem ve smyslu aktuální úpravy, ale ve smyslu obecného významu slova), ale takové chování, které s ohledem na všechny okolnosti konkrétního případu lze kvalifikovat jako hrubé porušení dobrých mravů, přičemž muselo být buď značné intenzity, anebo soustavné, a to ať už fyzickým násilím, hrubými urážkami, neposkytnutím potřebné pomoci apod.; muselo jít o takové chování obdarovaného vůči rodině dárce, které lze objektivně s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem, za nichž k němu došlo, posoudit jako hrubé porušení mravních a etických norem společnosti, a to z hlediska objektivního, nikoliv jen subjektivního ze strany dárce (viz Škárová, M. in ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník II. § 460-880. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1799). Kdyby byly takové podmínky splněny, šlo by ze strany dárce o uplatnění práva, kterému se jinak poskytuje ochrana.

34. S ohledem na některé závěry soudů nižších stupňů obsažené v odůvodnění jejich rozhodnutí se ovšem nyní zdá, že shora zmíněné podmínky pro vrácení daru nebyly splněny, že ve skutečnosti mělo jít ze strany obviněné B. M. coby obdarované a její matky B. N. coby dárkyně o fingování těchto podmínek, o pouhou jejich souhlasnou proklamaci neodpovídající realitě (ostatně touto otázkou se souběžně zabývají soudy rozhodující o vylučovací žalobě v rámci insolvenčního řízení). Pokud by taková varianta, na kterou doposud neupnuly orgány činné v trestním řízení svou pozornost, byla zjištěna a prokázána, jak naznačoval ve svém vyjádření státní zástupce, bylo by možno ji posoudit tak, že obviněná uznala neexistující právo na vrácení daru předstírané její matkou jako dárkyní, což by (ve vztahu k obviněné) odpovídalo variantě popsané v § 222 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku [případnou odpovědností matky obviněné jako dárkyně ve smyslu § 222 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku

se soudy s ohledem na zásady legality a obžalovací nezabývaly a zabývat ani nemohly]. Taková varianta ale předpokládá, že soudy učiní tomu odpovídající skutková zjištění a promítnout je do výroku svých rozhodnutí (tj. do skutkové věty, následně i do právní věty a do právní kvalifikace). Soudy tak ovšem nemají činit svévolně, jejich aktivita nesmí překročit ústavněprávní rámec a porušit princip nestrannosti jejich rozhodování a nesmějí se stát pomocníky veřejné žaloby (viz k tomu níže). Je to totiž státní zástupce, kdo předstupuje před soud se svými skutkovými tvrzeními obsaženými původně v žalobním petitu, jež musí prokazovat, případně musí náležitě přizpůsobit žalobní petit dosavadním zjištěním a upravit skutkovou větu tak, aby jim odpovídala, nebo ve spojitosti s tím upravit i právní kvalifikaci skutku spolu s právní větou, má-li být změněna. Pokud by snad (čistě hypoteticky) měla platit jiná verze skutkového děje spočívající v tom, že obviněná záměrně vytvářela podmínky pro odvolání daru, resp. pro možnost domoci se jeho vrácení dárkyní (tedy záměrně se chovala vůči matce či jejím rodinným příslušníkům způsobem hrubě porušujícím dobré mravy), aby tím umožnila dárkyni (své matce) znovu nabýt darovaný majetek, a tím zároveň (alespoň zčásti) zmařila uspokojení svých věřitelů, mohla by v tom být spatřována jiná alternativa postižitelného jednání podle § 222 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku spočívající v učinění majetku neupotřebitelným pro účely uspokojení věřitelů, jakkoliv i tato varianta se má vztahovat primárně k jiným případům, kdy jde o jakousi obdobu zničení či poškození majetku, přičemž takový majetek pak již nemůže sloužit svému původnímu účelu (např. pachatel vylije drahou tekutinu na zem, smísí materiál s jiným, a tím jej učiní neupotřebitelným). Případně by bylo možno uvažovat o jisté formě jeho odstranění, a to při předpokládané součinnosti s dárce, který pak musí splnit i druhou podmínku v podobě odvolání daru, resp. domáhání se jeho vrácení, zatímco pachatel by v takovém případě splnil podmínku první v podobě chování hrubě porušujícího dobré mravy. S ohledem na dosavadní skutková tvrzení i zjištění soudů nižších stupňů se však zdá tato verze málo pravděpodobná.

35. Takové skutkové závěry, které by umožňovaly vyslovit odsouzení obviněné pro trestný čin poškození věřitele ve spojitosti se změnou vlastnického práva k dříve darovanému majetku z důvodu odvolání daru, resp. požadování jeho vrácení dárce, tedy matkou obviněné, ovšem doposud nebyly učiněny jednoznačně, nejsou ustálené, nepromítly se tak ani do skutkové věty odsuzujících rozsudků, v nichž se objevuje jen jednání, které samo o sobě nemůže založit trestní odpovědnost obviněné pro tento či jiný trestný čin. Z tohoto důvodu nemohl obstát ani odsuzující rozsudek odvolacího soudu v části týkající se skutku původně obsaženého pod bodem 1. výroku o vině ani jemu předcházející rozsudek soudu prvního stupně v této části, proto v napadených částech musely být oba zmíněné rozsudky zrušeny a věc musela být vrácena soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí.

36. Z těchto důvodů je nadbytečné věnovat se zevrubně dalším námitkám obviněné, protože ve věci bude zřejmě třeba doplnit dokazování, soudy nižších stupňů se tak znovu dostanou do pozice, kdy se budou muset vypořádat s návrhy stran na doplnění dokazování, přičemž se budou muset řídit též pokyny uloženými v tomto rozhodnutí. Nejvyšší soud zde jen připomíná, že je to soud, kdo rozhoduje o rozsahu prováděného dokazování, je však přitom limitován judikaturou zejména Ústavního soudu o rozsahu prováděného dokazování a o tzv. opomenutých důkazech. Podle ní není povinností soudu provést všechny navrhované důkazy, ovšem musí se ústavně konformním způsobem vypořádat se všemi návrhy na provedení důkazu, tj. musí se zabývat každým z těchto návrhů, musí rozhodnout o neprovedení důkazu a toto své rozhodnutí náležitě zdůvodnit v souladu s uznávanou judikaturou (z judikatury Ústavního soudu viz např. náleze ze dne 12. 6. 1997, sp. zn. [III. ÚS 95/97](#), uveřejněný ve svazku 8 pod č. 76 na s. 231 Sb. n. a u., náleze ze dne 10. 10. 2002, sp. zn. [III. ÚS 173/02](#), uveřejněný ve svazku 28 pod č. 127 na s. 95 Sb. n. a u., a náleze ze dne 24. 2. 2004, sp. zn. [I. ÚS 733/01](#), uveřejněný ve svazku 32 pod č. 26 na s. 239 Sb. n. a u.). Neakceptování důkazního návrhu obviněné lze založit toliko třemi důvody. Prvním je argument, podle něhož tvrzená skutečnost, k jejímuž ověření nebo vyvrácení je navrhován důkaz, nemá relevantní souvislost s předmětem řízení. Dalším je argument, podle kterého důkaz není s to ani ověřit ani vyvrátit tvrzenou skutečnost, čili ve vazbě na toto tvrzení nedisponuje vypovídací potencií. Konečně třetím je pak nadbytečnost důkazu, tj.

argument, podle něhož určité tvrzení, k jehož ověření nebo vyvrácení je důkaz navrhován, bylo již v dosavadním řízení bez důvodných pochybností (s praktickou jistotou) ověřeno nebo vyvráceno.

V.

Závěrečné shrnutí

37. Lze tak uzavřít, že dovolací námitky obviněné B. M. týkající se právního posouzení skutku byly vyhodnoceny (v převážné části) jako důvodné. Nejvyšší soud v rámci své přezkumné činnosti zjistil, že dosavadní skutková zjištění koncentrovaná ve skutkové větě napadeného rozsudku (a ve své podstatě shodně obsažená i v rozsudku soudu prvního stupně, resp. předtím v petitu obžaloby) nejsou způsobilá naplnit znaky přečinu poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku ve variantě tvrzené soudy a spočívající ve zcizení majetku (ale prozatím ani v jiné tam uvedené variantě). Proto bylo třeba zrušit v této části nejen napadený rozsudek odvolacího soudu, a to spolu s výrokem o zrušení rozsudku soudu prvního stupně v daném rozsahu a v navazujících výrocích, ale též v rozsahu výroku o vině pod bodem 1., výroku o trestu a výroku o náhradě škody i rozsudek soudu prvního stupně. Zároveň byla zrušena i další rozhodnutí obsahově navazující na zrušené části rozhodnutí, pokud zrušením uvedených částí rozsudků soudů nižších stupňů pozbyla podkladu. Kasační usnesení Nejvyššího soudu se však nijak nedotýká skutku původně obsaženého pod bodem 2. ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně a kvalifikovaného jako přečin porušení povinnosti v insolvenčním řízení podle § 225 tr. zákoníku, ohledně něhož nebylo podáno dovolání a jehož se dovolací řízení netýkalo. Věc byla ve zmíněném rozsahu vrácena k novému projednání a rozhodnutí soudu prvního stupně, protože ve spojitosti s úpravou tvrzení státního zástupce, bude-li trvat na podané obžalobě, bude třeba náležitě doplnit dokazování a případně bude třeba nově naformulovat skutkovou větu, již pak bude přizpůsobena i právní věta a právní kvalifikace. Stranám se přitom zároveň umožní brojit proti takovému novému vymezení i řádným opravným prostředkem.

38. Okresní soud v Novém Jičíně zvaží, nakolik je třeba s ohledem na výše uvedené závěry týkající se výkladu ustanovení § 222 odst. 1 písm. a) a d) tr. zákoníku, jak vyplývají i z odborné literatury a dosavadní judikatury, doplnit dokazování, či zda je možno učinit nové rozhodnutí bez takového doplnění pouze s ohledem na stávající důkazy. Ty je třeba pečlivě vyhodnotit a učinit náležité skutkové závěry, které by bylo možno subsumovat pod příslušná zákonná ustanovení, jak bylo rozvedeno shora. Na základě řádně provedeného dokazování (při plném respektu k zásadám ovládajícím dokazování, jak plynou z právní úpravy i uznávané judikatury Nejvyššího soudu i Ústavního soudu, zejména pokud jde o tzv. opomenuté důkazy) pak soud učiní jasné skutkové závěry, které promítne do skutkové větě výroku o vině v rozsudku a řádně je právně posoudí. Pokud znovu dospěje k závěru, že není důvod zprostit obviněnou obžaloby, ale je na místě uznat ji vinnou, jednoznačně naformuluje popis skutku v souladu s učiněnými skutkovými zjištěními tak, aby odpovídal ustanovení § 120 odst. 3 tr. ř. a především vyjadřoval zákonné znaky trestného činu, který bude soud v takovém skutku i nadále spatřovat.

39. Nejvyšší soud dále považuje za vhodné doplnit své úvahy v naznačeném směru upozorněním na obecně závaznou judikaturu Ústavního soudu (čl. 89 odst. 2 Ústavy České republiky), který se k možnostem aktivního prokazování viny obviněného soudem bez náležité aktivity státního zástupce jako veřejného žalobce opakovaně vyjadřoval. V tomto směru lze odkázat zejména na nález Ústavního soudu ze dne 14. 5. 2008, sp. zn. [II. ÚS 2014/07](#), uveřejněný ve svazku 49 pod č. 86 na s. 217 Sb. n. a u., v němž Ústavní soud uvedl: „Odsouzení pachatele trestné činnosti je v souladu s čl. 80 Ústavy České republiky primárně věcí státního zastupitelství. Je to tedy státní zastupitelství, kdo nese odpovědnost za to, aby soudu předložená trestní věc byla podložena procesně použitelnými důkazy potřebnými k rozhodnutí o vině a trestu v souladu s podanou obžalobou. Obecné soudy se proto nikdy nesmějí stavět do pozice pomocníka veřejné žaloby usilujícího rovněž o odsouzení a nelze k takovému výkladu rolí těchto institucí dospět ani výkladem § 2 odst. 5 alinea ultima tr. ř. Posledně uvedené zákonné ustanovení totiž v souladu s ústavními principy spravedlivého procesu a z nich

vyplývajícího rozvržení rolí jeho jednotlivých účastníků nutno vykládat tak, že je soud povinen doplňovat dokazování v rozsahu potřebném pro spravedlivé rozhodnutí, které nemusí být nutně odsuzující.“ Výtku neprovedení důkazů (např. ohledně zjištění, zda došlo k fingování neexistujícího práva na vrácení daru) v řízení před soudem prvního nebo i druhého stupně je tak nutno primárně směřovat vůči státnímu zástupci, který by měl aktivně jím tvrzenou vinu před soudem prvního stupně prokazovat, na soudu potom je rozhodnutí, zda provede navržené důkazy, či v souladu s judikaturou týkající se tzv. opomenutých důkazů zamítne jejich provedení (k tomu viz rozsáhlou judikaturu zejména Ústavního soudu, např. náleze ze dne 12. 6. 1997, sp. zn. [III. ÚS 95/97](#), náleze ze dne 24. 2. 2004, sp. zn. [I. ÚS 733/01](#), náleze ze dne 10. 10. 2002, sp. zn. [III. ÚS 173/02](#), náleze ze dne 18. 11. 2004, sp. zn. [III. ÚS 177/04](#), náleze ze dne 18. 3. 2010, sp. zn. [III. ÚS 3320/09](#), a mnohé další). Podobně je třeba připomenout i judikaturu Ústavního soudu týkající náležitěho popisu skutku, jenž v nálezu ze dne 24. 4. 2006, sp. zn. [I. ÚS 670/05](#), uveřejněném ve svazku 41 pod č. 88 na s. 127 Sb. n. a u., uvedl, že péče o dokonalost popisu skutku náleží především aktivitě obžaloby, nikoli aktivitě soudu, který se odstraňováním takové vady podílí na prokazování viny obviněného, což rozhodně nelze chápat jako nestranné rozhodování o vině či nevině (byť je k tomu nucen trestním řádem v § 2 odst. 5 *in fine* tr. ř.). Tyto závěry převzal i Nejvyšší soud v řadě svých rozhodnutí (viz například odůvodnění rozhodnutí pod č. [13/2018](#), č. [47/2019](#) Sb. rozh. tr. a mnohá další).

40. Okresní soud v Novém Jičíně tak za součinnosti stran, zejména pak státního zástupce, vyjasní, jaká jsou skutková tvrzení, jež mají odpovídat znakům žalovaného trestného činu, zda a jakými důkazy jsou prokázána, a bude-li toho třeba, doplní dokazování v potřebném rozsahu, resp. vypořádá se s návrhy na doplnění dokazování, věc náležitě při respektování uznávané judikatury a shora rozvedených závazných právních názorů posoudí a znovu rozhodne.

41. Při novém projednání a rozhodnutí věci je pak soud prvního stupně a následně i odvolací soud vázán právním názorem Nejvyššího soudu vysloveným v tomto usnesení (§ 265s odst. 1 tr. ř.). Dovolací soud zároveň upozorňuje na zákaz změny k horšímu ve vztahu k předchozímu rozhodnutí učiněnému odvolacím soudem, který je vyjádřen v § 265s odst. 2 tr. ř. (tzv. zákaz *reformationis in peius*).

42. Protože vady napadeného rozhodnutí zjištěné na podkladě důvodně podaného dovolání obviněné nebylo možno odstranit v případném veřejném zasedání dovolacího soudu, rozhodl Nejvyšší soud o tomto dovolání podle § 265r odst. 1 písm. b) tr. ř. v neveřejném zasedání.